

Tumult

kennismakingsboek

Sociaal-emotionele vaardigheden

Plezier
op school! ↗

1 havo
vwo

Tumult

proefexemplaar

Studievaardigheden

Leren wordt
een makkie! ↗

2 vmbo-
bkg

Tumult

proefexemplaar

LOB-dossier

↗ Een vervolgopleiding
kies je zo!

3/4
vmbo-t

Tumult

proefexemplaar

CKV ↗
Maak je eigen
CKV-dossier!

3/4
vmbo

Tumult

proefexemplaar

AL 25 JAAR

tumult

Tumult kennismakingsboek

Dank je wel voor je interesse in het Tumult lesmateriaal! Met dit digitale kennismakingsboek krijg je een indruk van de inhoud en vormgeving van onze werkboeken.

Tumult is al 25 jaar een betrokken partner van middelbare scholen, die samenwerkt met jou als mentor of teamleider en je inspireert. Zodat jij je kunt focussen op je belangrijke taak: de optimale begeleiding van leerlingen in de groei. Ons lesmateriaal is gericht op het ontwikkelen van de vaardigheden leren leren (studievaardigheden), leren leven (sociaal-emotionele vaardigheden en burgerschap), leren kiezen (LOB) en leren creëren (CKV). Daarnaast bieden we trainingen, een memberomgeving en evenementen aan.

De inhoud van dit kennismakingsboek bestaat uit:

1. De inhoudsopgave van vier verschillende werkboeken
2. Een les van het werkboek, met indien beschikbaar een 'Thuisopdracht' en 'In de vakles opdracht'
3. De lesvoorbereidingen van de werkboeken
4. Een overzicht van wat je naast dit kennismakingsboek nog meer kunt gebruiken in je mentorlessen

Deel dit kennismakingsboek met collega's, nodig ons uit voor een presentatie als je meer wilt weten, of gebruik het in de les om te kijken hoe leerlingen erop reageren. En aarzel niet om ons bij vragen of opmerkingen te benaderen op www.tumult.nl, mail ons op info@tumult.nl of bel naar 020- 421 51 29.

Ben je na het lezen of gebruiken van dit kennismakingsboek enthousiast geworden en wil je weten hoe Tumult je verder kan helpen, klik dan [hier](#)

INHOUDSOPGAVE

Tumult in de brugklas

Sociaal-emotionele vaardigheden

Kennismaken

Les 1	Wie zitten er bij jou in de klas?	4
Les 2	Welke afspraken maak jij met je klas?	8
	Plus- en thuisopdracht	11

Samen leven

Les 1	Wat is vriendschap?	14
Les 2	Wat zijn jouw normen en waarden?	17
Les 3	Hoe divers is jouw klas?	22
Les 4	Bekijk jij de situatie hetzelfde als jouw klasgenoten?	26
Les 5	Bij welke groepen hoor jij?	29
	Plus- en thuisopdracht	32

Zelfvertrouwen

Les 1	Wat is omdenken?	36
Les 2	Hoe kom je voor jezelf op?	40
Les 3	Hoe ga je om met emoties?	44
	Plus- en thuisopdracht	47

Communiceren

Les 1	Hoe breng je een boodschap verbaal over?	50
Les 2	Hoe breng je een boodschap non-verbaal over?	53
Les 3	Hoe breng je een boodschap digitaal over?	56
	Plus- en thuisopdracht	59

Conflicten voorkomen en oplossen

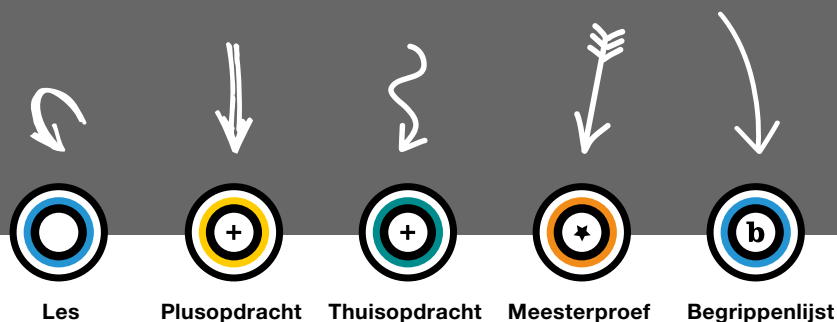
Les 1	Is het plagen of pesten?	62
Les 2	Hoe ga je om met ruzie?	65
Les 3	Hoe voorkom je vooroordelen?	69
	Plus- en thuisopdracht	71

Meesterproeven

Help je klasgenoot met kennismaken!	74
Samen naar de film!	77
Kom voor jezelf op!	80
Praat je klasgenoot bij!	83
Voorkom een Facebookkruzie!	86

Begrippenlijst

89

Bekijk jij de situatie hetzelfde als jouw klasgenoten?

Wat heb je aan deze les?

In deze les ontdek je dat iedereen op een andere manier naar een situatie kijkt. Handig om te weten, want dit helpt je om de reactie van anderen beter te begrijpen.

Na deze les kun je:

- inzien dat er verschillende manieren zijn om naar een situatie te kijken;
- verwoorden hoe jij die situatie bekijkt;
- vragen stellen om de reactie van een ander beter te begrijpen;
- luisteren naar anderen.

1. Start

a Noteer voor jezelf wat je op de drie afbeeldingen ziet.

①

②

③

①

②

③

De titel van afbeelding 2 is 'Mijn vrouw en mijn schoonmoeder'. Het verscheen in 1915 in het Amerikaanse blad Puck Magazine en is gemaakt door W.E. Hill.

Bespreek met de klas wat iedereen ziet op de afbeeldingen. Noteer drie dingen die jullie verschillend zien.

In een boek lees je het verhaal soms vanuit verschillende personages. Zo zie je het verhaal vanuit verschillende perspectieven. In het echte leven is het eigenlijk net zo: iedereen ziet een situatie anders!

2. Kern

Je hebt in opdracht 1 gemerkt dat niet iedereen alles op dezelfde manier bekijkt. Ook is er niet één goed antwoord. Hoe zit dat bij situaties in het dagelijks leven?

Vorm groepjes van vier.

Bespreek de drie situaties hiernaast. Geef allemaal kort aan hoe jullie de situatie bekijken.

Kies een situatie waarover jullie gedachten het meest verschillen. Doe voor deze situatie het volgende:

- Een persoon begint en vertelt hoe hij/zij de situatie bekijkt. De andere groepsgenoten stellen vragen om beter te begrijpen waarom de klasgenoot vindt wat hij/zij vindt. Jullie mogen alleen **open vragen** stellen.
- Daarna is de volgende klasgenoot aan de beurt om te vertellen hoe hij/zij de situatie bekijkt. De anderen mogen weer open vragen stellen.
- Ga zo door totdat iedereen aan de beurt is geweest.

Situatie 1

De docent deelt de toetsen uit. Je hebt veel tijd gestoken in het leren voor de toets. Je krijgt een 6 terug.

- Wat denk je?
- Wat voel je?

Situatie 2

Jullie hebben met een paar klasgenoten om 20.15 uur afgesproken bij de bioscoop. Iemand komt te laat. Jullie kunnen tijdens de reclame voorafgaand aan de film de zaal in.

- Wat denk je?
- Wat voel je?

Situatie 3

Een klasgenoot is jarig. Met een groepje van vijf willen jullie een gezamenlijk cadeau kopen. Jullie spreken een bedrag af van 5 euro per persoon.

- Wat denk je?
- Wat voel je?

Hoe stel je goede open vragen?

Open vragen beginnen met een vraagwoord:

Wie, Wat, Waar, Wanneer, Waarom, of Hoe (5w+h-vragen).

Bijvoorbeeld: Wat bedoel je precies met ...?

Waarom vind je dat precies?

3. Afsluiting

a **Bespreek jullie reacties klassikaal.** Doe dat zo:

- De docent vraagt in welk groepje de reacties van de groepsgenoten erg ver uit elkaar liggen.
- De twee leerlingen uit het groepje waarvan de reacties het verst uit elkaar liggen, geven aan welke situatie ze gekozen hebben en wat hun reacties zijn. Daarna gaan ze in twee uithoeken van de ruimte staan.
- De rest van de klas bepaalt:
 - of hun reactie over dat onderwerp lijkt op de reactie van één van de twee leerlingen: dan gaan ze dichtbij deze leerling staan.
 - of hun reactie er tussenin zit: dan gaan ze tussen deze leerlingen in staan.
 - of hun reactie heel anders is dan van deze leerlingen: dan kiezen ze een ander uiterste in de ruimte.
- De docent vraagt een aantal leerlingen hun reactie uit te leggen.

Hoe kijk jij er tegenaan?

b **Bespreek met elkaar wat er kan gebeuren als mensen zich niet kunnen verplaatsen in (de reactie of het standpunt van) een ander en wat er gebeurt als mensen dit wel kunnen.** Noteer dat hieronder.

Voorbeelden van wat er kan gebeuren als mensen zich niet kunnen verplaatsen in een ander.

Voorbeelden van wat er kan gebeuren als mensen zich wel kunnen verplaatsen in een ander.

Leerdoelen

- inzien dat er verschillende manieren zijn om naar een situatie te kijken;
- verwoorden hoe jij die situatie bekijkt;
- vragen stellen om de reactie van een ander beter te begrijpen;
- luisteren naar anderen.

Wat heb je nodig?

- beamer/digibord met internet.

Tijd

Activiteiten

10 minuten

Start

In deze opdracht ontdekken leerlingen dat je in hetzelfde plaatje verschillende dingen kunt zien.

- afbeelding 1 : een kandelaar of twee zwarte hoofden
- afbeelding 2 : een nette dame of een heks
- afbeelding 3 : een poort naar buiten of een muurschildering

Vraag een aantal leerlingen wat ze zien in de afbeeldingen en laat de rest van de klas hun hand opsteken als ze dat ook gezien hebben. Vraag wie iets anders gezien heeft. Leg de link naar het gegeven dat mensen een verschillende kijk op dingen kunnen hebben. Vraag een aantal leerlingen naar een situatie die ze hebben meegemaakt waarin ze totaal anders tegen de situatie aankeken dan iemand anders.

20 minuten

Kern

In deze opdracht ontdekken leerlingen dat ze dezelfde situatie verschillend kunnen bekijken, door in viertallen met elkaar in gesprek te gaan over drie gegeven situaties. Behandel eerst het informatieblok **Hoe stel je goede open vragen?** Laat de leerlingen een **open vraag** bedenken die ze aan jou willen stellen. Een paar leerlingen stellen hun vraag aan jou. Bespreek of dit een open vraag is en beantwoord de vraag kort.

Doe daarna de opdracht. Leerlingen bespreken in groepjes/tweetallen de situatie waarover ze het meest van gedachten verschillen door elkaar hier open vragen over te stellen. Neem een extreme mening aan over deze situatie. Laat leerlingen hier open vragen over stellen. Let op: ze mogen geen oordeel of eigen mening geven, alleen vragen stellen.

20 minuten

Afsluiting

In deze opdracht nemen de leerlingen een plaats in het lokaal in op basis van hun reactie op een onderwerp. Geef leerlingen kort de tijd om een plek in het lokaal in te nemen. Vraag minstens een leerling per hoek van het lokaal naar zijn/haar reactie. Bedenk samen een aantal concrete voorbeelden van wat er kan gebeuren als mensen zich niet of wel kunnen verplaatsen in een ander. Bespreek:

- Zijn er reacties van andere leerlingen die je echt niet begrijpt?
- Wat kun je doen om je te verplaatsen in iemand anders?

Tip

Deze les kun je gebruiken om aan de actualiteit te koppelen. Neem bijvoorbeeld een conflict uit de wereld en bespreek hoe iedereen daar tegenaan kijkt.

Inhoudsopgave

Plannen

Les 1 Hoe maak je een takenlijst?	4
Les 2 In welke volgorde doe je jouw taken?	6
Les 3 Hoe plan je een week?	7
Plusopdracht	11
Thuisopdracht	12
In-de-vakles-opdracht	13
Stappenplan	15
Scans	16

Presenteren

Les 1 Hoe ga je om met zenuwen?	46
Les 2 Hoe kom je over op publiek?	47
Les 3 Hoe maak je een presentatie?	48
Plusopdracht	49
Thuisopdracht	50
In-de-vakles-opdracht	52
Stappenplan	53
Scans	54

Leren

Les 1 Hoe maak je aantekeningen?	20
Les 2 Hoe maak je een samenvatting?	21
Les 3 Hoe leer je zinnestjes?	23
Les 4 Hoe motiveer je jezelf?	24
Plusopdracht	26
Thuisopdracht	27
In-de-vakles-opdracht	28
Stappenplannen	29
Scans	32

Schrijven

Les 1 Hoe schrijf je een duidelijke tekst?	58
Les 2 Hoe maak je een schrijfplan?	59
Plusopdracht	61
Thuisopdracht	62
In-de-vakles-opdracht	63
Stappenplan	65
Scans	66

Omgaan met informatie

Les 1 Hoe kies je een goede bron?	36
Les 2 Hoe zoek je slim?	37
Plusopdracht	39
Thuisopdracht	40
In-de-vakles-opdracht	41
Stappenplan	42
Scans	43

Samenwerken

Les 1 Hoe maak je goede afspraken met elkaar?	68
Les 2 Hoe werk je positief samen?	70
Plusopdracht	71
Thuisopdracht	72
In-de-vakles-opdracht	73
Stappenplan	75
Scans	76

Hoe zoek je slim?

Wat heb je aan deze les?

In deze les ontdek je hoe je slim zoekt. Als je Google slim gebruikt, vind je namelijk snel de informatie die je nodig hebt. Handig!

Na deze les kun je:

- kiezen welk tabblad van Google je voor een zoekvraag kunt gebruiken;
- slim informatie opzoeken met een zoekmachine.

a

Kruis aan in de tabel: wat werkt beter? Zoek steeds

eerst op twee manieren voor je kruisjes zet.

Zoekvraag 1: Hoe ziet de poster van de musical van The Lion King eruit?

	Probeer eerst:	Probeer daarna:
	Musical Lion King poster	Klik op het tabblad 'Afbeeldingen'
Waar kreeg je een beter antwoord?		
Welke zoekmanier was sneller?		
Welk zoekresultaat begreep je beter?		

Zoekvraag 2: Wat is het laatste nieuws over Beyoncé?

	Probeer eerst:	Probeer daarna:
	Beyoncé	Klik op het tabblad 'Nieuws'
Waar kreeg je een beter antwoord?		
Welke zoekmanier was sneller?		
Welk zoekresultaat begreep je beter?		

➡ Ga verder op de volgende pagina.

Zoekvraag 3: Waar kun je het goedkoopst een PlayStation kopen?

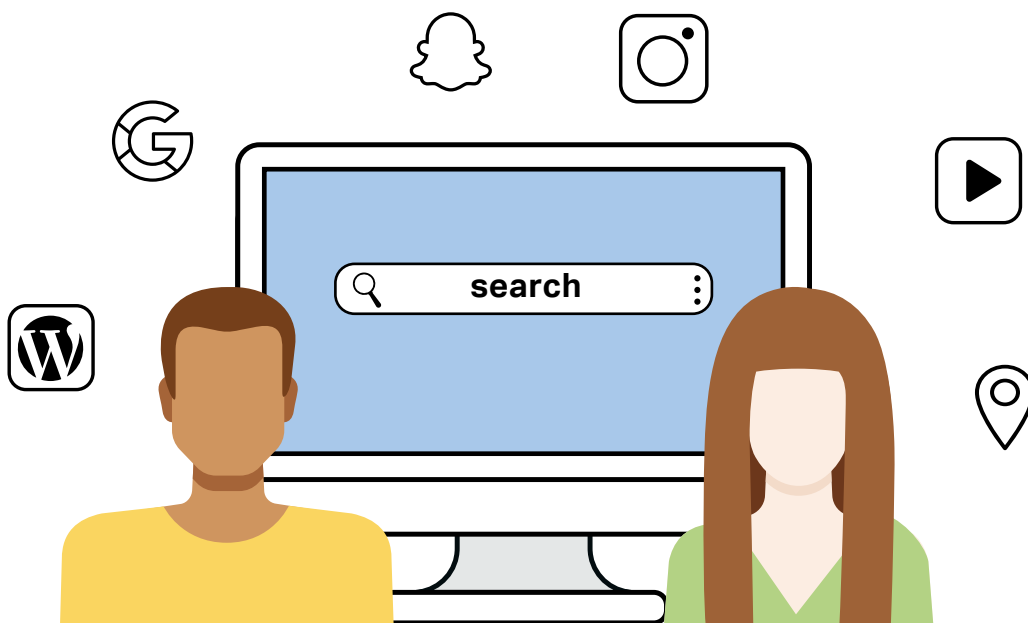

	Probeer eerst:	Probeer daarna:
	PlayStation 5	Klik op het tabblad 'Shopping'
Waar kreeg je een beter antwoord?		
Welke zoekmanier was sneller?		
Welk zoekresultaat begreep je beter?		

Zoekvraag 4: Hoe ga je van meter naar centimeter?

	Probeer eerst:	Probeer daarna:
	Meter naar centimeter	Klik op het tabblad 'Video's'
Waar kreeg je een beter antwoord?		
Welke zoekmanier was sneller?		
Welk zoekresultaat begreep je beter?		

Plusopdracht

Bij informatie zoeken op internet horen veel verschillende stappen. In deze opdracht oefen je het van de eerste tot de laatste stap.

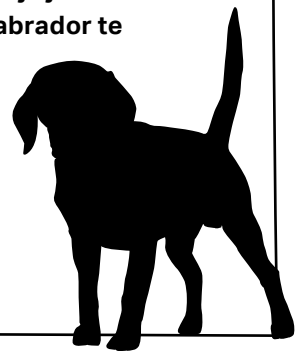
- a Lees het verhaal hiernaast.
- b Zoek op wat het karakter van een labrador is.
Typ jouw zoekwoorden in Google. Bijvoorbeeld: karakter labrador.
- c Gebruik de checklists hieronder om een goede bron te vinden.
- d Beantwoord de vragen.
Welke bron heb je gekozen?

Wat is het karakter van een labrador?

Jouw eigen hond

Stel je voor: je wil een hond. Het liefst een labrador. Je ouders willen geen hond. Jij hebt gehoord dat labradors hele leuke honden zijn, dus je wil er nog een keer met je ouders over praten. Eerst zoek je op internet informatie op over de labrador. Met al die informatie probeer je je ouders over te halen toch een labrador te nemen.

Checklist: betrouwbare bron

	ja	nee
Kun je zien door wie of door welke organisatie het geschreven is?		
Denk je dat de schrijver veel van dit onderwerp weet?		
Is de website bedoeld om serieuze informatie te geven?		
Kan alleen de beheerder iets op de website zetten?		

Checklist: bruikbare bron

	ja	nee
Gaat de bron over jouw onderwerp?		
Komen jouw zoekwoorden in de bron voor?		
Geeft de bron een antwoord op jouw zoekvraag?		
Begrijp je het meeste van de tekst?		

Thuisopdracht

Internet is niet de enige plek waar informatie staat. Je kunt ook informatie lezen op een verpakking of in een handleiding. Of het aan iemand vragen. In deze opdracht kijk je welke informatiebronnen je thuis hebt.

a

Zoek met je ouders/opvoeders antwoord op deze

vragen. Jullie mogen geen internet gebruiken.

Vraag	Antwoord	Hoe heb je het antwoord gevonden?
Hoelang moet je een ei koken?		
Wat zit er allemaal in pindakaas?		
Wanneer is het Koningsdag?		
Hoelaat begint het journaal?		
Op welke knoppen van de wasmachine moet je drukken om je sportkleren te wassen?		
Hoe maak je het snelste je bed op?		
Wat is rente?		

Leerdoelen

- kiezen welk tabblad van Google je voor een zoekvraag kunt gebruiken;
- slim informatie opzoeken met een zoekmachine.

Wat heb je nodig?

- beamer/digibord met internet;
- iedere leerling een device met internet.

Achtergrondinformatie voor de docent

In deze les ga je aan de slag met tabbladen van Google. Deze kun je gebruiken om gericht te zoeken. In deze les komen de volgende tabbladen aan bod:

- Video's: als je wilt weten hoe iets moet of als je lezen lastig vindt en goede uitleg wilt hebben over lesstof.
- Afbeeldingen: als je wilt weten hoe iets eruitziet of op zoek bent naar een plaatje voor een werkstuk.
- Nieuws: als je het laatste nieuws ergens over wilt weten, of als je voor school een krantenbericht of nieuwsbericht moet zoeken.
- Shopping: als je op zoek bent naar iets om te kopen of als je wilt weten hoe duur iets is. Het tabblad werkt bijvoorbeeld ook met een zoekopdracht zoals 'cadeau vader 10 euro'.

Tijd

Activiteiten

5 min.

Start

Vraag de leerlingen of en hoe ze Google gebruiken. In deze les leren ze nog handiger werken met Google.

Laat leerlingen zien waar ze in de kernopdracht mee aan de slag gaan: de tabbladen van Google. Doe dit zo:

- Typ iets in de Google-zoekbalk (bijv. 'test' of 'voorbeeld').
- Druk op enter of klik op 'Google zoeken', want de tabbladen verschijnen pas als je al ergens naar gezocht hebt.
- Laat zien dat je onder de zoekbalk verschillende tabbladen hebt: 'Afbeeldingen', 'Video's', 'Nieuws' etc.

20 min.

Kern

In opdracht A vullen leerlingen de tabellen met zoekvragen in, waarbij ze verschillende manieren van zoeken met de tabbladen uitproberen. Ze vergelijken het zoeken met de tabbladen, met zoeken zonder tabbladen. Doe de eerste zoekvraag samen. Laat de leerlingen daarna zelfstandig aan de slag gaan.

Bespreek de opdracht na:

- Wat viel jullie op?
- Welk tabblad vonden jullie het handigst? Waarom?
- Bij wat voor soort vragen gebruik je welk tabblad?

INHOUDSOPGAVE

Tumult in de bovenbouw - LOB-dossier

Inleiding

Les 1 Hoe kies je wat je na het vmbo gaat doen?	4
Les 2 Waar sta je nu?	7
Thuisopdracht	10

Wie ben ik en wat kan ik?

Les 1 Wat zijn jouw kwaliteiten en valkuilen?	12
Les 2 Welke beroepscompetenties beheers jij?	16
Thuisopdracht	20

Wat wil ik?

Les 1 Wat zijn jouw dromen?	22
Les 2 Wat vind jij belangrijk in werk?	25
Thuisopdracht	30

Wat voor werk past bij mij?

Les 1 Uit welke domeinen kun je kiezen?	32
Les 2 Hoe oriënteer je je op vervolgopleidingen?	36
Les 3 Hoe weet je of de havo iets voor jou is?	40
Thuisopdracht	44

Wie kan mij helpen?

Les 1 Hoe gebruik je jouw netwerk creatief?	46
Les 2 Hoe help je anderen met jouw netwerk?	51
Thuisopdracht	54

Hoe bereik ik wat ik wil?

Les 1 Welke vervolgopleiding kies je?	56
Les 2 Hoe bereid je jouw intakegesprek voor?	62
Thuisopdracht	66

LOB-taken

Interview iemand over zijn/haar beroep	68
Vraag feedback aan je omgeving	73
Bezoek een opleidingsmarkt	76
Bezoek een open dag	80
Loop een dag mee met een student	84
Maak jouw cv	89
Doe een stage	94

Mbo-wijzer

Algemene informatie	100
Uitleg mbo-wijzer	104
Mbo-domeinen	105

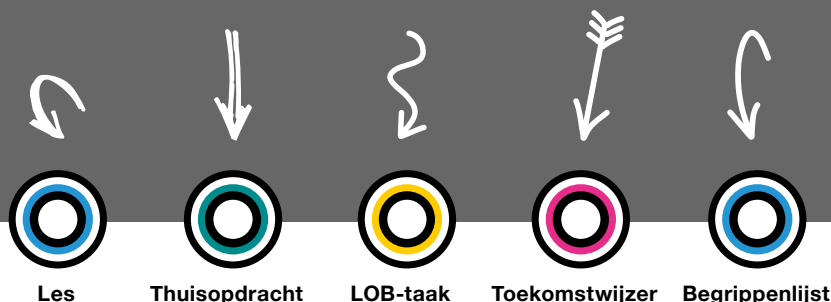
Havo-wijzer

Algemene informatie	124
Is de havo iets voor jou?	125
Havo-profielen	127

Begrippenlijst

128

Op mijn.tumult.nl vind je de opdracht 'Mijn LOB-jaar'. Daarin maak je een samenvatting van je portfolio. Ook handig: het LOB-gespreksformulier. Daarmee bereid je het loopbaangesprek met je docent voor.

Hoe oriënteer je je op vervolgopleidingen?

Wat heb je aan deze les?

In deze les zoek je informatie over verschillende opleidingen en wat je er daarna mee kunt worden. Dat is handig, want met deze informatie kun je een betere keuze maken voor een opleiding.

Na deze les kun je:

- informatie zoeken over opleidingen;
- een beeld vormen van het beroep bij een opleiding;
- aangeven welke opleidingen jou leuk lijken.

1. Start

a Bekijk de plaatjes van verschillende beroepen hieronder. Geef bij ieder plaatje aan:

- Wat is volgens jou de kans op werk met dit beroep?
- Wat denk je dat het startsalaris ongeveer is bij dit beroep?
- Denk je dat je **regelmatige** of **onregelmatige werktijden** hebt bij dit beroep?

Wil je weten of je de antwoorden goed hebt? Kijk aan het eind van deze les. Maar niet vooraf spieken hè?!

musical artiest

stratenmaker

	musical artiest	stratenmaker
Kans op werk?	☐ veel kans ☐ voldoende kans ☐ weinig kans	☐ veel kans ☐ voldoende kans ☐ weinig kans
Startsalaris (bruto per maand)?	☐ meer dan € 2200 ☐ tussen € 1800 en € 2200 ☐ minder dan € 1800	☐ meer dan € 2200 ☐ tussen € 1800 en € 2200 ☐ minder dan € 1800
Werktijden?	☐ regelmatig ☐ onregelmatig	☐ regelmatig ☐ onregelmatig

2. Kern

- a** **Bekijk de mbo-wijzer.** Zoek de domeinen op die jou leuk lijken. Denk aan domeinen:
- die aansluiten bij jouw profiel;
 - waarbij je tot nu toe veel hebt ingekleurd.
Die passen waarschijnlijk goed bij jou.
- b** **Kies uit deze domeinen drie vervolgopleidingen.**
Doe dat zo:
1. Kies één opleiding die je leuk lijkt.
 2. Kies één opleiding waarvan je geen idee hebt wat het is.
 3. Kies één opleiding door er met je ogen dicht één aan te wijzen.
- c** **Schrijf de opleidingen in het schema op de volgende pagina.**
- d** **Ga naar www.mbostad.nl.** Zoek per opleiding het antwoord op deze vragen en zet jouw antwoorden in het schema:
1. Hoe leuk lijkt deze opleiding jou? Geef dat aan met sterren: één ster is helemaal niet leuk, vijf sterren is heel erg leuk.
 2. Kun je deze opleiding in de buurt volgen?
 3. Wat is de kans op werk? Je kunt hiervoor zoeken op **www.mbostad.nl** of op **www.kansopwerk.nl**.
 4. Wat is je startsalaris als je dit beroep kiest? Zoek hiervoor op **www.loonwijzer.nl/home/carriere/functie-en-salaris**.
 5. Hoe zijn je werktijden als je dit beroep kiest? Klik daarvoor bij een opleiding door om meer informatie te lezen of bekijk bijvoorbeeld een filmpje.
 6. Wat wil je onthouden over deze opleiding? Hebben ze bijvoorbeeld binnenkort een **open dag** of zijn er toelatingseisen? Noteer dat bij opmerkingen.

gamedeveloper

☐ veel kans
☐ voldoende kans
☐ weinig kans

☐ meer dan € 2200
☐ tussen € 1800 en € 2200
☐ minder dan € 1800

☐ regelmatig
☐ onregelmatig

WAT VOOR WERK PAST BIJ MIJ? HOE ORIËNTEER JE JE OP VERVOLGOPLEIDINGEN?

	1	2	3	4	5	6
Opleiding	Hoe leuk?	In de buurt?	Kans op werk?	Startsalaris (bruto per maand)?	Werktijden?	Opmerkingen
<hr/> <hr/> <hr/>	☆☆☆☆☆	☐ Ja ☐ Nee	☐ veel kans ☐ voldoende kans ☐ weinig kans	€ _____	☐ regelmatig ☐ onregelmatig	<hr/> <hr/> <hr/>
<hr/> <hr/> <hr/>	☆☆☆☆☆	☐ Ja ☐ Nee	☐ veel kans ☐ voldoende kans ☐ weinig kans	€ _____	☐ regelmatig ☐ onregelmatig	<hr/> <hr/> <hr/>
<hr/> <hr/> <hr/>	☆☆☆☆☆	☐ Ja ☐ Nee	☐ veel kans ☐ voldoende kans ☐ weinig kans	€ _____	☐ regelmatig ☐ onregelmatig	<hr/> <hr/> <hr/>

3. Afsluiting

- a** Bekijk je ingevulde schema op de vorige pagina.

Welke van de drie opleidingen lijken jou wel wat?

Vink die aan in de mbo-wijzer.

- b** Noteer hiernaast welke opleiding voor jou 'als beste uit de test' komt. Geef ook aan waarom dat zo is.

De opleiding _____

komt als beste uit de test, want:

Antwoorden opdracht 1			
	musical artiest	stratenmaker	gamedeveloper
Kans op werk?	☒ veel kans ☒ voldoende kans ☐ weinig kans	☒ veel kans ☐ voldoende kans ☐ weinig kans	☐ veel kans ☐ voldoende kans ☒ weinig kans
Startsalaris (bruto per maand)?	☒ meer dan € 2200 ☐ tussen € 1800 en € 2200 ☐ minder dan € 1800	☐ meer dan € 2200 ☐ tussen € 1800 en € 2200 ☒ minder dan € 1800	☐ meer dan € 2200 ☒ tussen € 1800 en € 2200 ☐ minder dan € 1800
Werktijden?	☐ regelmatig ☒ onregelmatig	☒ regelmatig ☐ onregelmatig	☒ regelmatig ☐ onregelmatig

Lesvoorbereiding

WAT VOOR WERK PAST BIJ MIJ?

HOE ORIËNTEER JE JE OP VERVOLGOPLEIDINGEN?

Leerdoelen

- informatie zoeken over opleidingen;
- een beeld vormen van het beroep bij een opleiding;
- aangeven welke opleidingen jou leuk lijken.

Wat heb je nodig?

- beamer/digibord met internet;
- filmpje Niveaus en leerwegen in het mbo (4:10 min);
- filmpje van opleidingen van mbo-scholen;
- devices (tablets, laptops, computers) met internet.

Tijd

Activiteiten

5 minuten

Start

In deze opdracht kijken leerlingen naar de kans op werk, het startsalaris en de werktijden van verschillende beroepen. Bespreek na het maken van de opdracht:

- Wat vind je het belangrijkste: de kans op werk, het salaris of de werktijden?
- Waarom vind je dat het belangrijkste?
- Naar welke opleidingen zijn jullie het meest nieuwsgierig?

15 minuten

Kern

In deze opdracht zoeken leerlingen meer informatie over drie opleidingen. Start met het filmpje **Niveaus en leerwegen in het mbo** om de leerlingen meer informatie te geven over de opbouw van de mbo-opleidingen. In principe maken ze de opdracht individueel, zodat ze informatie opzoeken over de opleidingen die ze zelf het interessantst vinden. Je kunt er eventueel voor kiezen om tweetallen te maken op basis van interesse.

30 minuten

Afsluiting

In deze opdracht bedenken de leerlingen welk beroep en welke opleiding hen het leukst lijkt. Ze kruisen deze aan in de **mbo-wijzer**, achterin het werkboek. Om elkaar te inspireren laat je iedere leerling zijn/haar opleiding uit opdracht 3b kort presenteren aan andere leerlingen. Geef iedere leerling hier één minuut voor.

Huiswerk

- Laat de leerlingen als huiswerk de **Thuisopdracht** maken.

Tip

Je kunt ter inspiratie alvast wat filmpjes laten zien van een aantal opleidingen. Bijvoorbeeld van een mbo-school bij jullie in de buurt. Veel mbo-scholen hebben YouTube-filmpjes over de opleidingen die zij aanbieden. Bijvoorbeeld Aventus:
<https://www.youtube.com/user/OntdekAventus>

Inhoudsopgave

Tumult in de bovenbouw - CKV 3/4 vmbo

Inleiding

Les 1 Wat is kunst en cultuur?	3
Les 2 Wat is kunst en cultuur voor jou?	4
Les 3 Jouw CKV-dossier	7
Kijkopdracht	10
Doe-opdracht	11
Beroep: interieuradviseur	12
	13

Verhalen

Les 1 Waar gaat een verhaal over?	15
Les 2 Hoe bouw je een verhaal op?	16
Les 3 Hoe beeld je een verhaal uit?	18
Les 4 Wat is de boodschap van een verhaal?	21
Kijkopdracht	23
Doe-opdracht	26
CKV-dossier	27
Beroep: filmmaker	28
	29

Compositie

Les 1 Welke composities zijn er?	31
Les 2 Hoe zorg je voor ruimte en diepte?	32
Les 3 Hoe is muziek opgebouwd?	35
Luisteropdracht	36
Doe-opdracht	37
CKV-dossier	38
Beroep: fotograaf	40
	41

Techniek

Les 1 Welke materialen kun je gebruiken?	43
Les 2 Hoe kun je materialen bewerken?	44
Les 3 Hoe zit een gebouw in elkaar?	47
Les 4 Hoe maak je een animatie?	49
Kijkopdracht	53
Doe-opdracht	54
CKV-dossier	55
Beroep: meubelmaker	56
	57

Afsluiting

Les 1 Reflecteren	59
Les 2 Presentatie maken	60
Les 3 Presenteren	62
	64

Wat is kunst en cultuur?

Wat heb je aan deze les?

In deze les leer je wat kunst en cultuur is en welke kunstvormen er zijn. Hier leer je je mening over vormen. Dit is handig, want zo weet je steeds beter wat kunst voor jou betekent.

Na deze les kun je:

- vertellen wat kunst en cultuur voor jou is;
- verschillende kunstvormen herkennen;
- je mening geven over kunst.

- a Bekijk de PowerPoint en beantwoord voor elke kunstvorm de vragen.

MUZIEK

Wat hoor en zie je?

Vind je het mooi of lelijk? Waarom?

Vind jij dit kunst? Waarom wel/niet?

NIEUWE MEDIA

Wat hoor en zie je?

Vind je het mooi of lelijk? Waarom?

Vind jij dit kunst? Waarom wel/niet?

FILMS EN SERIES

Wat hoor en zie je?

Vind je het mooi of lelijk? Waarom?

Vind jij dit kunst? Waarom wel/niet?

FOTOGRAFIE

Wat zie je?

Vind je het mooi of lelijk? Waarom?

Vind jij dit kunst? Waarom wel/niet?

DANS

Wat hoor en zie je?

Vind je het mooi of lelijk? Waarom?

Vind jij dit kunst? Waarom wel/niet?

ARCHITECTUUR

Wat zie je?

Vind je het mooi of lelijk? Waarom?

Vind jij dit kunst? Waarom wel/niet?

BEELDENDE KUNST

Wat zie je?

Vind je het mooi of lelijk? Waarom?

Vind jij dit kunst? Waarom wel/niet?

THEATER

Wat hoor en zie je?

Vind je het mooi of lelijk? Waarom?

Vind jij dit kunst? Waarom wel/niet?

ERFGOED

Wat zie je?

Vind je het mooi of lelijk? Waarom?

Vind jij dit kunst? Waarom wel/niet?

b **Wat is kunst?** Bespreek in jouw groepje wat jullie definitie van kunst is. Schrijf jullie definitie hieronder op.

Leerdoelen

- vertellen wat kunst en cultuur voor jou is;
- verschillende kunstvormen herkennen;
- je mening geven over kunst.

Wat heb je nodig?

- PowerPoint hoofdstuk Inleiding;
- digibord met internetverbinding.

Tijd

Activiteiten

10 min.

Start

Start door met de klas het filmpje 'Shredding the Girl and Balloon' te bekijken. Dit vind je ook in de PowerPoint, samen met de vragen. Vraag:

- Wat zie je gebeuren?
- Wat komt er in je op als je dit ziet?

Leg uit dat jullie tijdens het vak CKV verschillende soorten kunst gaan bekijken, bespreken, maken en ervaren. Kunst is iets wat iedereen anders ziet en ervaart. In het filmpje zie je bijvoorbeeld sommige mensen geschokt reageren, terwijl anderen moeten lachen.

Maak vervolgens samen een mindmap over wat CKV inhoudt. Schrijf op het bord 'Culturele kunstzinnige vorming'. Stel de volgende vragen om de mindmap te vullen:

- Waar denken jullie aan bij CKV?
- Wat hoort er allemaal bij kunst en cultuur?
- Wat verwachten jullie van CKV?

Heb je alleen een digibord in de klas? Gebruik dan een online mindmaptool, zoals Bubbl (<https://bubbl.us/>).

Tip: laat leerlingen op een briefje schrijven wat ze leuk en minder leuk lijkt aan CKV. Verzamel de briefjes en speel hier de komende lessen op in. Besteed bijvoorbeeld extra aandacht aan wat ze leuk vinden, of introduceer juist iets wat ze minder leuk lijkt op een verrassende manier.

Tip: het woord 'culturele' kan verwarrend werken. Het betekent in de context van CKV dat kunst een cultuuruiting is, en dus dat kunst en cultuur niet los van elkaar staan. Daarom worden deze begrippen in kunst- en cultuuronderwijs in één adem genoemd. Mochten leerlingen hier vragen over hebben, dan kun je ze uitleggen dat kunst een onderdeel van cultuur is en dat CKV daarover gaat.

Overzicht Tumult voor mentoren

Deze lessen met lesvoorbereiding geven je een eerste indruk van ons lesmateriaal. We hopen natuurlijk dat je dit met veel plezier hebt gelezen en dat je enthousiast bent geworden over Tumult. Als vervolg op dit digitale kennismakingsboek kun je [hier](#) een compleet papieren werkboek aanvragen.

Wij geloven dat het mentoraat niet alleen bestaat uit goed lesmateriaal. Daarom bieden we naast lesmateriaal een totaalpakket aan scholen, om daarmee gezamenlijk te werken aan het beste mentoraat voor elke individuele school. In dit totaalpakket vind je:

- **Evenementen:** we organiseren de jaarlijkse Nationale Mentorendag, om mentoren in het zonnetje en het mentoraat in de schijnwerpers te zetten. Verder zijn er Ronde Tafels, sessies op scholen en 'Pizzabrainstorms' met leerlingen.
- **Trainingen:** het mentorschap is een dankbare taak, en ook een waarin je je steeds verder kunt ontwikkelen. Daarom organiseren we mentortrainingen over alle vaardigheden die je als mentor onder de knie wil hebben.
- **Online Platform:** met onder andere actuele lessen, filmpjes, informatie voor ouders en handige documenten. Je vindt dit door in te loggen op onze memberomgeving op member.tumult.nl.
- **Leerlijnen:** alle onderwerpen in alle werkboeken komen voort uit overkoepelende leerlijnen die we maakten voor alle vaardigheden van alle niveaus en leerjaren.

Enfin: meer dan genoeg Tumult! We bespreken graag met je hoe we samen het mentoraat nóg verder kunnen verbeteren, om zo het allerbeste uit alle leerlingen te halen!

Klik [hier](#) om een **afspraak te maken** of om een **papieren proefexemplaar** aan te vragen.

Check www.tumult.nl, bel Tumult op 020 - 421 51 29 of gebruik de [livechat](#) om ons te contacten!

